

Chuyện lạ quanh đề thi môn Ngữ Văn Trung Học Phổ Thông năm nay tại VN? Trần Phong Vũ

Độc đề thi môn ngữ văn bậc Trung Học Phổ Thông cho học sinh Việt Nam ở quốc nội năm 2014, người ta không khỏi ngạc nhiên, nêu lên nhiều câu hỏi với những cảm xúc vui, buồn, phấn khởi, hoài nghi trộn lẫn.

Đề tài có hai phần. Thứ nhất: **đọc hiểu** và thứ hai: **làm văn**. Cả hai đều mang tính thời sự, được coi là những vấn đề “nhạy cảm” theo ngôn ngữ quen thuộc của cơ quan an ninh, của giới truyền thông, kể cả quần chúng trong nước. Nhưng, nếu đọc kỹ phần 1, tuy nói tới chuyện Biên Đông, tới giàn khoan 981 với những ngôn từ mạnh bạo, nhưng nhìn vào tiêu đề trích đoạn bài viết của Thế Hanh trên báo Giáo Dục & Thời Đại số 116 ngày 15-5-2014 để làm đề tài gợi ý cho thí sinh ĐỌC/HIỂU¹ người ta thấy nó vẫn không đi ra ngoài thái độ “cẩn trọng, dè dặt” sợ làm méch lòng Bắc Kinh của Hànội.

Riêng phần “làm văn”, với trích đoạn trong kịch bản “Hồn Trương Ba Da Hàng Thịt” của Lưu Quang Vũ² đáng cho chúng ta suy nghĩ.

Lưu Quang Vũ là ai?

Ông sinh ngày 17-4-1948 tại Phú Thọ, gốc người Quảng Nam. Là một kịch tác gia tài nghệ, giàu tình nhân ái, ông đã để lại nhiều tác phẩm giá trị, trong số có những kịch bản bị quy kết là có “vấn đề”. Điển hình là vở “Hồn Trương Ba, Da Hàng Thịt”.

Nhà soạn kịch Lưu Quang Vũ và vợ Xuân Quỳnh

Ngày 29-8-1988, trên đường cùng vợ là bà Xuân Quỳnh và con nhỏ từ Hải Phòng lên Hànội, một tai nạn xe hơi thảm khốc bất ngờ xảy ra khiến Lưu Quang Vũ và vợ con đều tử nạn. Rất nhiều dư luận cho rằng công an của đảng và nhà nước CSVN đã dàn dựng tai nạn nhằm thủ tiêu tác giả “Hồn Trương Ba, Da Hàng Thịt”. Tuy nhiên phải chờ 20 năm sau mới có được chút manh mối hỗ trợ cho nguồn dư luận dai dẳng kể trên.

¹ Tiêu đề đoạn văn trích dẫn đề thí sinh chứng tỏ trình độ **đọc/hiểu** của phần đầu đề thi THPT năm nay: “**Bình tĩnh, sáng suốt thể hiện lòng yêu nước**”

² Phần 2: **Làm Văn**

Trong vở kịch “Hồn Trương Ba, Da Hàng Thịt” của Lưu Quang Vũ, có đoạn:

Hồn Trương Ba: Ông Đế Thích ạ! Tôi không thể tiếp tục mang thân anh hàng thịt được nữa, không thể được.

Đế Thích: Sao thế? Có gì không ổn đâu?

Hồn Trương Ba: Không thể bên trong một đảng, bên ngoài một nẻo được. Tôi muốn được là tôi tiền vẹn.

Đế Thích: Thế ông nghĩ tất cả mọi người đều được là mình toàn vẹn cả ư? Ngay cả tôi đây, ở bên ngoài tôi đâu có được sống theo những điều tôi nghĩ bên trong. Mà cả Ngọc Hoàng nữa, chính người làm khi cũng phải khuôn ép mình cho xứng với danh vị Ngọc Hoàng. Dưới đất, trên trời đều thế cả, nữa là ông. Ông đã bị gạch tên khỏi sổ Nam Tào. Thân thể thật của ông đã tan rữa trong bùn đất, còn chút hình thù gì của ông đâu!

Hồn Trương Ba: Sống nhờ vào đồ đạc, của cải người khác, đã là chuyện không nên, đảng này đến cái thân tôi cũng phải sống nhờ anh hàng thịt. Ông chỉ nghĩ đơn giản là cho tôi sống, nhưng sống như thế nào thì ông chẳng cần biết!

* Phân tích khát vọng của nhân vật Trương Ba trong đoạn trích trên. Từ đó, trình bày suy nghĩ của anh/chị về vấn đề: con người cần được sống là chính mình.

Trả lời cuộc phỏng vấn của đài Á Châu Tự Do đầu năm 2008, nhà văn Nguyễn Xuân Nghĩa thuật lại sự kiện ông bị cơ quan an ninh nhà nước cấm cản không cho tham dự tang lễ cụ Hoàng Minh Chính mấy ngày trước đó. Theo lời ông Nghĩa thì sau những biện pháp vừa hăm dọa vừa dụ dỗ, hôm 10-2-08, Nguyễn Văn Hoàn, một trong hai nhân viên mật vụ thuộc Tổng Cục 2 từ Hà Nội xuống “làm việc” với ông. Sau những lời qua tiếng lại, các đương sự bất ngờ lên tiếng hỏi ông có nhớ cái chết của Lưu Quang Vũ 20 năm trước không, và cho biết: nếu ông cố tình cưỡng lệnh nhà nước sẽ không tránh được hậu quả khốc hại tương tự!

Với dụng ý lưu lại những gì đôi bên trao đổi, nhà văn Nguyễn Xuân Nghĩa đã lén thu lại cuộc đối thoại. Ngay sau đó nội dung đoạn băng ghi âm đã được phát tán khắp nơi và đã trở thành chứng tích làm lộ ra những sự thật đau đớn chung quanh cái chết của kịch tác gia họ Lưu, năm ông mới tròn 40 tuổi. Như mọi người đều biết, không lâu sau đó, nhà văn Nguyễn Xuân Nghĩa đã bị bắt, bị giam giữ cho tới nay vẫn chưa được thả.

Dư luận trong nước

Ngay sau khi đề thi dành cho môn ngữ văn trong kỳ thi THPT năm 2014 được công bố, dư luận trong nước không khỏi ngạc nhiên. Trong khi báo chí, truyền thông tỏ ra dè dặt, nghe ngóng phản ứng của nhà nước để biết đường lên tiếng “cho phải đạo” thì dân chúng, bao gồm các nhà giáo và văn giới, công khai đưa ra những nhận định khác nhau.

Trong một bài viết trên mạng Dân Làm Báo, tác giả Huỳnh Bá Hải cho hay: “Các phóng viên vẫn còn ngỡ ngàng và e dè, các nhà giáo thì mạnh dạn bày tỏ quan điểm trên facebook và các chuyên viên của Vụ Văn Học thì đang nín thở”.

Vẫn theo tác giả bài báo, “Một tiến sĩ đang giảng dạy ngành Ngữ văn tại Sài Gòn cho hay là gần đây đề Văn cho các kỳ thi tốt nghiệp và thi tuyển đại học đã không còn đặt nặng “Tam Hồ” tức 3H như trước đây. 3H được hiểu là: Hồ (HCM) - Hữu (Tố Hữu) - Hoài (Tô Hoài)”. Điều này được diễn giải là từ nhiều thập niên qua, các đề thi ngữ văn đều xoay quanh chủ trương tô son vẽ phấn cho vài ba khuôn mặt tiêu biểu của chế độ, trong số có Hồ Chí Minh và Tố Hữu.

Tác giả viết tiếp:

“Một giáo viên dạy văn về hưu tại Hà Nội thì dè dặt hơn. Theo ông đề Văn dạng này thời chiến tranh chống Mỹ đã phổ biến và cũng có tác dụng chuẩn bị tâm lý động viên thanh niên đi B (tức vào Nam). Cách ra đề như thế này là có tính toán nhằm chuẩn bị cho một lệnh kêu gọi thanh niên tốt nghiệp phổ thông lên đường nhập ngũ trong tương lai gần. Những đề thi Văn kích thích lòng yêu nước thường gặp trong thời chiến. Đường như cho thấy không khí ngột ngạt trong thời gian qua báo hiệu cuộc chiến tranh chống Trung Quốc đang cận kề. Nhà giáo về hưu cũng cho hay là một sự kiện lịch sử về Văn học nó chỉ có cái nhìn khách quan trong khoảng thời gian 50 năm sau. Với sự kiện vợ chồng nhà soạn kịch Lưu Quang Vũ - Xuân Quỳnh bị chết trong tai nạn xe có nhiều điều nghi ngờ nhưng chưa ai dám công khai lên tiếng rằng cái chết của gia đình Lưu Quang Vũ- Xuân Quỳnh là do nhà cầm quyền ám sát (...) Một giáo viên dạy Văn tại một trường chuyên ở Phan Rang - Tháp Chàm thì cho hay đề Văn kỳ thi tốt nghiệp năm nay quá hay và gần gũi thực tế. Học sinh có nhiều tự do hơn trong vấn đề trình bày ý kiến của mình.”

Ông nhấn mạnh: “...đề thi môn Văn năm nay chứng tỏ Bộ Giáo Dục & đào Tạo rất dũng cảm khi ra đề và chắc chắn có sự đồng ý của cấp lãnh đạo cao nhất bật đèn xanh thì mới có kiểu đề thi như vậy. Khi chúng tôi hỏi là cấp lãnh đạo cao nhất hiện nay ở Việt Nam là cơ quan nào? Quốc Hội hay Chính Phủ? Thì nhà giáo này đáp ngắn gọn: Bộ Chính Trị.

(...)

Một giáo viên dạy Văn tại một trường PTTH nổi tiếng tại thành phố Cần Thơ thì có cái nhìn khá bi quan. Nhất định là phía “bạn” tức Trung Quốc sẽ lên tiếng sau kỳ thi này

và ít nhiều Viện Văn học thuộc Bộ sẽ bị kỷ luật. Chúng tôi hỏi kỷ luật gì thì nhà giáo này cho hay chắc cảnh cáo hay khiển trách tỏ ra đề kỳ này vì đề cập vấn đề nhạy cảm hiện nay là tranh chấp Vùng Biển giữa Việt Nam và Trung Quốc...”

Nghĩ gì?

Đây là dư luận của người trong nước qua phản ánh của tác giả Huỳnh Bá Hải trên mạng Dân Làm Báo. Sau đây là những ý nghĩ rời của người viết.

Trước hết, thật khó tưởng tượng có chuyện “lọt lưới” trong trường hợp này. Chuyện Bắc Kinh ngang nhiên điều giàn khoan HD 981 vào vùng biển thuộc đặc quyền kinh tế Việt Nam là một chuyện lớn, cực lớn. Nó đã và đang tạo nên cơn địa chấn trong lòng chế độ, là căn nguyên dẫn tới cảnh trống đánh xuôi kèn thổi ngược giữa những khuôn mặt quyền uy trong đảng và nhà nước CSVN. Không phải vì đau chung niềm đau với đồng bào trước họa xâm lăng của kẻ thù phương Bắc, mà chỉ vì họ đang bị dồn vào thế bí không biết làm sao để cư xử cho phải với quan thầy! Từ đây, nó phơi trần giữa thanh thiên bạch nhật mối tương quan chủ/tớ giữa Bắc Kinh và Hànội.

Không cần phải chờ tới khi Dương Khiết Trì tuyên bố với Tân Hoa Xã và báo chí Trung quốc rằng: chuyến viếng thăm Hànội mới đây của y chỉ có mục tiêu giản dị là đưa “đứa con hoang đàng” về với Bắc Kinh... người ta mới nhận ra cái chân diện tởi tở của cái gọi là Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam. Bài thơ Không Có Gì Quý Hơn Độc Lập Tự Do³ của cố thi sĩ Nguyễn Chí Thiện sáng tác năm 1968, đúng vào năm họ Hồ từ già cõi đời về với tổ sư Các-Mác, đã cực tả cho người ta thấy sự thật như nhức áy từ nhiều thập niên trước đây.

Với cách nhìn về bản chất chế độ cộng sản Hànội như thế, người viết tin rằng đề thi môn Ngữ Văn cho kỳ thi THPT năm nay ở Việt Nam không ra ngoài những mưu toan thâm kín của Bộ Chính Trị mà nhà giáo ở Phan Rang, Tháp Chàm đã công khai bộc lộ. Mưu toan này, trước hết như một cách để “xả xú bấp” cho tình trạng căng thẳng bí bối có thể bùng vỡ bất cứ lúc nào, mà hơn ai hết đảng và nhà nước CSVN đã dự cảm qua những cuộc biểu tình đưa tới bạo động hôm 11-5 vừa qua sau khi Trung cộng điều giàn khoan HD 981 tới cửa ngõ Việt Nam.

Giới trẻ Việt Nam ở quốc nội có nhu cầu phát tiết những bức bối chứa trong lòng họ. Đề thi ngữ văn năm nay quả là điều kiện tốt cho đám đông học sinh THPT, -lớp người tuy chưa thực sự trưởng thành nhưng cũng không còn là con nít-, có cơ hội nói lên phần nào những bức bối ấy. Ở một khía cạnh khác, phải chăng đây cũng là dịp may để giới cầm quyền có được một cái nhìn tổng hợp giúp đánh giá phản ứng của giới trẻ trước hiểm họa xâm lăng hiện nay. Dĩ nhiên không phải với mục tiêu xây dựng, trái lại chỉ để họ có thì giờ trù liệu những biện pháp dự phòng, ngăn cản và tệ hơn là đàn áp.

Ở phần làm văn, qua trích đoạn ghi lại cuộc đối đáp giữa hồn Trương Ba và Đê Thích, hẳn sẽ gợi trí tò mò của lớp trẻ khiến họ tìm đọc toàn bộ nội dung kịch bản. Và họ sẽ thấy một Trương Ba sau khi mượn thân xác thô lậu tục tằn của anh hàng thịt, nhiều lúc không khỏi buồn bã, khổ đau nhưng rất cuộc, cuối cùng còn có cơ hội sống còn. Từ dự kiến này, với sự chỉ đạo của thượng cấp, người soạn đề thi không thể không nuôi hy vọng nhồi nhét trong tim óc thế hệ mới lớn tâm lý “úy tử cầu sinh”, cho dù phải kéo dài kiếp sống trong đau thương tủi nhục, tương tự cảnh hồn Trương Ba bị vợ con, thân nhân khinh rẻ dưới cái vỏ xác thịt và khối óc mù mịt, tầm thường của anh đồ tể!

³ Câu nói được coi là khuôn vàng thước ngọc của Hồ Chí Minh được cố thi sĩ Nguyễn Chí Thiện dùng làm tiêu đề cho những vần thơ cay đắng của ông được viết ra ngay giữa lòng nhà tù cộng sản. Sau đây là mấy câu tiêu biểu: “Nó đứng không yên / Tất bật / Điện đầu / Lúc rụi vào Tàu / Lúc rúc vào Ngan / Nó gọi Tau, Nga là cha, anh nó / Và tình nguyện làm con chó nhỏ / Xông xáo giữa nhà, gác ngõ cho cha anh...”

Những suy nghĩ trên đây gợi nhớ tới những lời lẽ ví von chứa đầy mặc cảm tự ti của ông Nguyễn Phú Trọng, Tổng Bí Thư đảng cộng sản Việt Nam gần đây khi ông ta nói tới cái định mệnh và cảnh ngộ buộc dân tộc ta phải sống sát bên anh không lồ Trung quốc. Không có chọn lựa nào khác!

Quả không sai. Ngôn từ thể hiện nhân cách và quan niệm sống.

Không có tài liệu hay bản đúc kết nào cho biết hàng triệu thí sinh Việt Nam từ bắc chí nam đã bày tỏ quan điểm của họ ra sao trong phần thi ngữ văn kỳ thi THPT năm nay trước hai yêu cầu” 1/ Phân tích khát vọng của nhân vật Trương Ba trong đoạn trích, và 2/ Trình bày suy nghĩ về vấn đề: con người cần được sống là chính mình.

Tuy nhiên, với niềm tin vào hồn thiêng sông núi và truyền thống quật cường, bất khuất của những người trẻ Việt Nam qua các thế hệ (mà biểu tượng hôm nay là những Đỗ Thị Minh Hạnh, Nguyễn Phương Uyên, Đinh Nhật Uy, Huỳnh Trọng Hiếu, Huỳnh Thục Vy, Nguyễn Hoàng Vy, Trịnh Kim Tiến, Phạm Chí Hùng....) chúng ta có quyền tin rằng họ luôn chứng tỏ cho tập đoàn thống trị cộng sản trên đất nước ta rằng: họ không hèn, Dù trong cảnh ngộ trên đe dưới búa, phải khuất thân im lặng trước họng súng của phương bán nước, nhưng, giống như “Hồn Trương Ba” bị cưỡng chế sống dưới lớp “da hàng thịt”, họ vẫn nuôi dưỡng ý chí anh hùng, chờ ngày quật khởi dẹp tan kẻ nội thù, chống lại quân cướp bắc phương để bảo toàn lãnh thổ.

Nam California, trung tuần tháng 7-2014